

הודעה לעיתונות:

מחקר חדש:

אמידה בזמן אמת של עודף הביקוש בסקטור העסקי על סמך סקר המגמות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

- המאמר מציג מדד חדש וייחודי להערכת עודף הביקוש על סמך מידע מסקר המגמות בעסקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- נמצא שעודף ביקוש חיובי – כפי שהוא נאמד במדד החדש, תורם לעלייה של האינפלציה במדד המחירים לצרכן, במחירים ליצרן ובמחירי התוצר העסקי. השפעה זו היא מעבר להשפעה של שער החליפין של השקל ושל מחירי היבוא בעולם.
- המדד החדש מסביר טוב יותר את האינפלציה במדד המחירים לצרכן, במחירים ליצרן ובמחירי התוצר העסקי בהשוואה למדדים המקובלים בספרות.
- מאז תחילת המלחמה שורר עודף ביקוש במשק שמשמעותו פער תוצר חיובי שאף התעצם במהלך המלחמה, אולם זה מתון ביחס לשנים 2021–2022 בהן האינפלציה האיצה בישראל ובעולם.

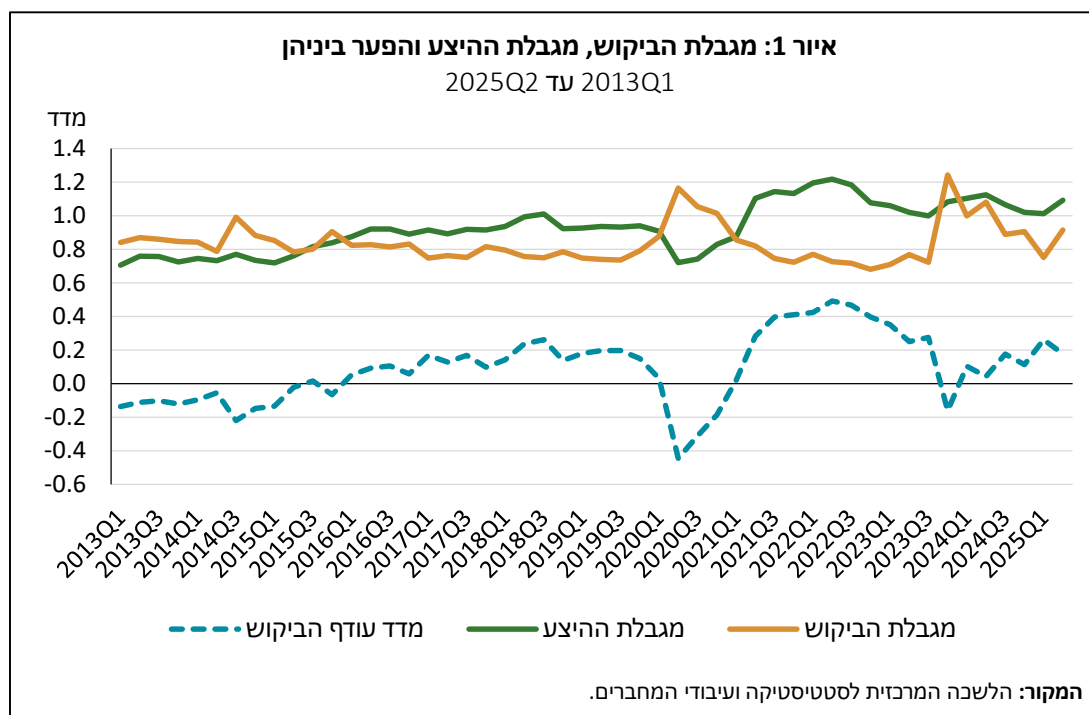
להערכה של עודף הביקוש, המאפשרת להעריך גם את פער התוצר, שהוא הפער בין התוצר בפועל לתוצר הפוטנציאלי, חשיבות רבה בניהול המדיניות המוניטרית. אומדנים אלה מהווים אינדיקטורים חשובים לבחינת מצב מחזור העסקים והם משמשים כאינדיקטורים ללחצים אינפלציוניים. בכך אומדנים אלה מספקים לקובעי המדיניות המוניטרית מידע חשוב המאפשר להם לקבוע את המדיניות בזמן אמת באופן מדויק יותר.

מחקר חדש, שנערך על ידי ד"ר אלכס אילק וד"ר יובל מזר מחטיבת המחקר, מציג שיטה חדשה ופשוטה להערכת עודף הביקוש במגזר העסקי בזמן אמת. השיטה עושה שימוש ייחודי בנתונים מסקר הערכת מגמות בעסקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הכולל דיווח של העסקים לגבי המגבלות המרכזיות לביצוע פעילותם. עודף הביקוש במגזר העסקי מחושב כפער בין ממוצע משוקלל של המגבלות המבטאות קשיים בהיצע, ובעיקרן מחסור בעובדים, לבין המגבלות המבטאות חולשה בביקוש (איור 1).

הגישה המוצעת במאמר מציעה גם שיטה חדשה לחישוב פער התוצר והיא משלימה שיטות אחרות הקיימות בספרות. היא מספקת תובנות חשובות לניתוח כלכלי ולקביעת מדיניות על ידי ניצול נתוני סקר המגמות בזמן אמת, תוך שימוש בתפיסות של מנהלי העסקים לגבי מגבלות כלכליות במשק הישראלי.

על פי המדד החדש, מתחילת 2024 המשק הישראלי מאופיין בעודף ביקוש שמקורו במגבלת היצע גבוהה יחסית – בעיקר בשל מחסור בעובדים שנוצר בעקבות המלחמה. בנוסף, ניתן לראות כי עם פרוץ המלחמה חלה ירידה חדה בביקושים, ועודפי הביקוש שנרשמו לאחר שיאה של מגיפת הקורונה התאפסו. עודפי ביקוש אלו התאוששו בהדרגה וכעת חזרו לרמתם ערב המלחמה (איור 1). כתוצאה מכך, נצפתה מגמת עלייה בעודף הביקוש, משום שהתמתנות מגבלות הביקוש הייתה מהירה יותר מזו של מגבלות ההיצע. חרף עליית עודף הביקוש, גם ברביע השני של 2025 הוא מתון ביחס לשיא עודף הביקוש ששרר בשנים 2021-2022 עת שהאינפלציה בישראל ובעולם היתה גבוהה יותר.

יתרון בולט של המדד הנוכחי הוא יכולתו לפרק את מקורות ההתפתחות של עודף הביקוש לשינויים במגבלות ההיצע ומגבלות הביקוש. פירוק זה מאפשר לזהות את הגורם הדומיננטי המשפיע על המשק בתקופה נתונה. לזיהוי מדויק זה חשיבות בקביעת המדיניות המוניטרית: כאשר הפעילות החלשה נובעת מקיומן של מגבלות ביקוש (ביקוש חלש), הרחבה מוניטרית באמצעות הורדת ריבית עשויה לסייע לפעילות במשק. לעומת זאת, כאשר הפגיעה בפעילות נובעת ממגבלות היצע, הורדת ריבית אשר תחזק ביקושים, לא צפויה לסייע לפעילות ועלולה ליצור לחצי ביקוש שיתבטאו באינפלציה מואצת.

יתרון נוסף של השיטה המוצעת הוא שנתוני סקר המגמות כמעט בזמן אמת – מספר ימים בודדים אחרי תום חודש ההתייחסות – כמו גם שאינם מתעדכנים בדיעבד, ולכן ערך המדד עמיד לאחר החישוב הראשוני. המדד גם מאפשר לבחון את התרומה של כל ענף להתפתחות המדדים המשקיים. זיהוי מדויק זה של מקורות הלחץ במשק מאפשר למקבלי ההחלטות לנהוט בצעדי מדיניות ממוקדים ויעילים יותר.

המחקר מצביע על כך שעודף הביקוש, כפי שהוא נאמד על ידי המדד המוצע (ובן פער התוצר הנאמד שנגזר בעזרתו), משפיע באופן חיובי ומובהק על מדד המחירים לצרכן, מחירי היצרן ומחירי התוצר העסקי בישראל. זאת ועוד, תרומתו

להסבר התפתחותם של מדדי המחירים גדולה מזו של מדדים מקובלים של פערי תוצר הנגזרים מחישובים סטטיסטיים או ממודלים כלכליים שונים. נמצא, כי עלייה של נקודת אחוז אחת בממוצע פער התוצר (למשל, מ-0% ל-1%) צפויה להוביל על פני שנתיים לעלייה של 0.1 נקודת אחוז באינפלציה השנתית של המדד המחירים לצרכן, בהנחה שכל יתר המשתנים המשפיעים על האינפלציה נותרו קבועים.

יוטיוב - בנק ישראל

<https://www.youtube.com/user/thebankofisrael>

פודקאסט בנק ישראל

<https://www.boi.org.il/bank-of-israel/boi->

פייסבוק - בנק ישראל

<https://www.facebook.com/bankisraelvc>

אתר בנק ישראל

<https://www.boi.org.il/>